

د نړۍ د کیمیا پوهانو اخلاقي منشور

سریزه - د مثبتو بدلونونو رامنځته کول

د کیمیايي چارو مسوول کسان¹ باید د کیمیا په اړه مثبت بصیرت او عامه پوهاوی او قدر داني ته وده ورکړي. دا کار د څېړني، نوښت، ټیمي کار، همکارۍ، د کلیو او باندو په خبرولو او لوړو اخلاقي معیارونو له مخې کېدونکی دی. د کیمیا مسلکي کسان² باید نقش لرونکی ماډل، څارونکی او د کیمیا د کاروونکو د خوندي او امن مدافع وکیل په توګه رول تر سره کړي تر څو بشريت ته یې ګټه ورسیري او چاپیریال د راتلونکو نسلونو لپاره خوندي وساتل شي. هغوی باید ورو ورو سخاوت او نوښت دواړه نورو ته وروښيي او په دې برخه کې یې وهڅوي او هر چیرې چې مناسبه وي هلته باید د هغو لاسته راوړنه تصدیق او جایزه ورته ورکړل شي. بالاخره، د کیمیا پوهان باید د صنعت، چاپیریال او نورو مسایلو په اړه مسلکي مشورې او نظریات حکومت او نورو تصمیم جوړوونکو ته ورکړي.

چاپیریال

چاپیریالی تلپات والی باید د څېړني او ښوونې او روزنې یوه نه بېلېدونکې برخه واوسي. د کیمیا پوهان باید خپل تخصص د دې لپاره وکاروي تر څو د خپلو همکارانو او د سیمې د خلکو امنیت او روغتیا خوندي وساتل شي او همدارنګه چاپیریال د راتلونکو نسلونو لپاره خوندي وساتل شي.

د کیمیايي چارو مسوول کسان باید په خپلو موسساتو کې د سالمو چاپیریالي پلانونو او پالیسیو له جوړولو سره مرسته وکړي. د کیمیا پوهان باید د کیمیا په لارښوونو کې چاپیریالي تلپات والی او له خلکو سره ښکېلتیا د یوه اصلي عنصر په توګه خورا مهم وګڼي.

د کیمیايي چارو مسوول کسان مسوولیت لري تر څو کیمیايي مواد او وسایل په سمه توګه سره وکاروي. هغوی باید هلې ځلې وکړي تر څو خپلې پوهې پر چاپیریال باندې د کیمیايي موادو د لنډمهالو او اوږدمهالو اغیزو په اړه لوړه کړي او د کیفیت د کنترول اصول پر ځای ومني.

څېړنه

په کیمیايي علمونو کې څېړنه باید بشريت ته ګټه ورسوي او د ژوند په کیفیت کې ښه والی راولي، په داسې حال کې چې د چاپیریال ساتنه دې کوي او هغه دې راتلونکو نسلونو ته خوندي وساتي. څېړونکي باید خپل کار په پوره بشپړتوب او شفافیت تر سره کړي، د ګټو له تکر څخه دې مخنیوی وکړي او په تر ټولو غوره توګه دې په خپلو منځونو کې اختیارونه په مساویانه توګه سره وکاروي. څېړنه دې د نویو ساینسي او ټیکنالوژیکي معلوماتو او د کیمیا اړوند نوي پوهې تبادلې ته وده ورکړي تر څو ګټه یې بشريت او چاپیریال ته ورسیري.

علمي لیکني او خپروني

علمي خپروني د نوي پوهې د شریکولو یوه لاره ده. د کیمیا پوهان باید په څېړنه او نوښت کې د تلپاته پرمختګ لپاره د عامه خبر او یې، علمي لیکنو او خپرونو له لارې علمي پوهې ته وده او تکثیر ورکړي. د کیمیا پوهان باید د خپرونو په ټولو پړاوونو کې ریښتیني او صادق واوسي، چې باید د اطلاعاتو او ارقامو د بیا تولید او اصلاح په برخه کې پرته له کومې ادبي غلا څخه باید لوړ ممکنه معیارونه پوره کاندې. د کیمیا پوهان کوم چې د نورو سرپرستي کوي د دې مسوولیت لري تر څو ډاډه واوسي چې د هغوی علمي لیکني له غلطیو او نیمګړتیاوو بې برخې دي.

د کیمیا پوهان باید په سوله ایزه او ګټوره توګه سره د رسنیو له لارې د ساینس او ټکنالوژۍ کاروونې ته وده ورکړي. د کیمیا پوهان د دې مسوولیت لري تر څو معلومات تر تکثیر او خپراوي وړاندې ارزوي.

¹ د کیمیايي چارو مسوول کسان: ساینس پوهان، انجینران، تخنیکران، سوداګر، کاروباري خلک او کوم بل داسې کس چې هغه په کور یا په کار کې له کیمیايي توکو سره کار لري.

² د کیمیا پوهان: کیمیا پوهان لاندنیو کسانو ته اطلاقېږي: ساینس پوهان او انجینران، کوم چې هغوی د خپلو تخصصي تحصیلاتو، تصدیقونو او مجوزونو له مخې دا اجازه لري تر څو خلکو ته کیمیايي خدمات وړاندې کړي.

خونديتوب

د خونديتوب کلتور خورا مهم دی او باید د اکادمیک، صنعتی او حکومتي رهبریت په ګډون د مدیریت له لارې وساتل شي. مدیریت باید د کیمیايي چارو مسوولو کسانو سره د خونديتوب په ټولو پړاوونو لکه روزنې، منظم نقتیش او خونديتوب د کلتور په جوړونه کې کار وکړي. هلته باید تل د خونديتوب له هغو مقرراتو څخه باخبره و اوسو کوم چې روغتیا او چاپیریال خوندي ساتي.

ټول د کیمیايي چارو مسوول کسان باید د خونديتوب پروسیجرونه تمرین کړي. د خونديتوب لپاره باید د انجینرۍ او دفتری کنټرول ټول وسایل پر خپل ځای وي. کله چې له کیمیايي چارو مسوولو کسانو سره کار کوو یا هم په له خطر ډکه سیمه کې کار کوو نو باید د شخصي ځان ساتنې وسایل او کالي مو په سمه توګه اغوستي او په تن کړي وي.

امنیت

د امنیت کلتور خورا مهم دی تر څو په دوه ګوني توګه کاریدونکي کیمیايي مواد او اسانتیاوې خوندي وساتل شي. د کیمیايي موادو د جوړونې په برخه کې ټولې بنکېلې غاړې باید د کیمیايي امنیت تمرین وکړي او له هغو څخه خپل ځانونه خوندي کړي. د کیمیايي چارو مسوول کسان باید ډاډ تر لاسه کړي چې لابراتوارونه او صنعتي مراکز د کیمیايي توکو د خوندي کولو وړتیا لري. د امنیتي اقداماتو معاینه کول باید په منظمه توګه تر سره شي. مدیریت باید پر امنیت باندې نظر ولري او باید له ټولو ملي او نړیوالو قوانینو او مقرراتو څخه پېروي وکړي.

د ورکشاپ جوړونکی:

Convened and facilitated by:

په اکادميو کې د کارونې لپاره د نړۍ د کیمیا پوهانو د اخلاقي منشور لارښوونې

کیمیايي څېړنو زموږ شاوخوا نړۍ باندې زیاته مثبت اغیزه کړې ده. که څه هم، د دې ډول ګټورو اکتشافاتو اړخونه کېدای شي د منفي مقاصدو لپاره هم وکارول شي، چې په دې سره د دا شان څېړنو د تشریح لپاره کېدای شي د "دوه ګوني کارونه" (Dual Use) اصطلاح وکارول شي. دې حقیقت ته په کتو سره، ساینس پوهان دوه تلیپاتي ننگوونې لري: د خپل کار د دوه ګوني کاروونې له وړتیا څخه خبریدل او پوهیدل او په خپله د ساینس پوهانو او د هغوی د ملګرو له خوا د همدې دوه ګوني کاروونې د څېړنې په اړه مسوول پاته کېدل او خبریدل. د دویمې ننگوونې په برخه کې د کیمیايي چارو د مسوولو کسانو سره د مرستې لپاره، د نړۍ له 18 هیوادونو څخه 30 ساینس پوهان د 2016 کال د اپریل په میاشت کې په کوالامپور کې سره راټول شول تر څو د نړۍ د کیمیا پوهانو د اخلاقي منشور (GCCE) عملي کېدونکې مخلیکنه ترتیب کړي، چې د [هاګ د اخلاقي لارښوونو](#) او [د کړو وړو د مقرراتو له مخې ترتیب شوه](#). د ورکشاپ په پای کې، ګډونوالو په خپله خوښه دا منشور ومانه او دنده ورته ورکړل شوه چې همدا منشور دې له خپلو همکارانو سره په خپلو هیوادونو کې شریک کړي.

په دغه منشور کې د تر پوښښ لاندې راتلونکو ډلبندیو له معلومولو سره د مرستې لپاره، د پنځو هیوادونو د کیمیايي چارو د کسانو د هرې ورځې د شرایطو له مخې محصولات راټول شول چې ښایي یوه اخلاقي معضله ترې جوړه شوي وي. له ورکشاپ وروسته ګډونوالو ته لاندني مواد ورکړل شول:

- د GCCE د منشور رسمي کاپي،
- دا لارښوونه چې څرنگه د GCCE منشور په خپل هېواد يا هېوادنۍ موسسه کې تطبيق شي،
- د هاگ اخلاقي لارښوونې،
- د کړو وړو د مقرراتو منشور، او
- [انجینرانو په روزنه کې د همدې ارزښتونو/اخلاقو القاء](#)

په لومړي سر کې به دا مواد د نړۍ په اوو ژبو باندې وژباړل شي تر څو د GCCE د تلپاته والي او راتلونکي لاسرسيدنه خوندي شي. د نړۍ په نورو ژبو باندې د همدې منشور د ژباړلو هلي ځلي هم رواني دي. په اکاډمۍ کې د کيميايي چارو د مسوول کس په توگه تاسې دېر ارزښتناک رول لری تر څو په ټوله نړۍ کې په کيميايي تصديو کې دننه هم د اوس او هم د راتلونکي لپاره له تلپاته اخلاقي کړو وړو څخه ډاډ تر لاسه کړئ. په تيره، بيا مور تاسې هڅو تر څو

- د GCCE مفهوم او روحیه، د هاگ اخلاقي لارښوونې او د کړو وړو مقررات له خپلو همکارانو سره په خپل هېواد کې شریک کړئ؛
 - له خپلو همکارانو سره يو ځای، د GCCE د ورکشاپ مواد په کار واچوئ تر څو درته په ډاگه شي چې ايا په خپل هېواد يا سازمان کې د ځينو مشخصو مسایلو د هواري لپاره بايد دا منشور اصلاح يا تعديل شي او که نه؛
 - د خپل هېواد له سازمان او په خپل هېواد کې په ملي کچه له خپلو همکارانو سره د کيميايي اخلاقي مسایلو په اړه پرانيستو خبرو اترو ته وده ورکړئ او په خپل هېواد کې له پالیسي جوړونکو سره د هغو د حل لپاره يو ځای کار وکړئ،
 - د دې فرصتونو په لټه کې واوسئ تر څو همدا اصول د خپلې موسسې په پالیسيو او پروسيجرونو کې مدغم کړئ، او
 - په خپل هېواد او نړۍ کې په ټولو کيميايي تصديو او کمپنیو کې اخلاقي کره وړه وهڅوئ.
- په يو ځای کار کولو سره هم پالیسي جوړونکي او هم د کيميايي چارو مسوول کسان کولای شي يو بل دي ته وهڅوي تر څو د کيميايي خونديتوب او امنيت لپاره په نړيواله کچه پيژندل شوي تمرینونه ومنې.

د ورکشاپ جوړونکي:

Convened and facilitated by:

د صنعتي شرکتونو او د صادراتو د کنترول لپاره د نړۍ د کيميا پوهانو د اخلاقي منشور لارښوونې

په پراخه کچه په بيلابیلو رشتو او برخو کې دوه گوني کاريدونکي کيميايي مواد دوه تلپاته ننگونې لري: د کيميايي موادو د دوه گوني کاروونې له وړتيا څخه خبريدل او پوهيدل او د هغو د توليد، وارداتو او صادراتو په گډون د جوړونې په ټولو لارو چارو کې مسووليت اخيستل او پوهيدل. د دويمې ننگونې په برخه کې د کيميايي چارو د مسوولو کسانو سره د مرستي لپاره او د کيميايي توکو د خوندي توب او امنيت لپاره، د نړۍ له 18 هېوادونو څخه 30 ساينس پوهان د 2016 کال د اپريل په مياشت کې په کوالامپور کې سره راټول شول تر څو د نړۍ د کيميا پوهانو د اصولي منشور (GCCE) عملي کېدونکي مخليکنه ترتيب کړي، چې د [هاگ د اصولي لارښوونو](#) او [د کړو وړو د مقرراتو له مخې ترتيب شوه](#). په دغه منشور کې د تر پوښښ لاندې راتلونکو ډلبنديو له معلومولو سره د مرستي لپاره، د پنځو هېوادونو د کيميايي چارو مسوولو کسانو د هرې ورځې د شرايطو له مخې محصولات راټول شول کوم چې هغوی ورسره

مخامخ وو او بنایي یوه اخلاقي معضله ترې جوړه شوي وای. د ورکشاپ په پای کې، گډونوالو په خپله خوښه دا منشور ومانه او دنده ورته ورکړل شوه چې همدا منشور دې له خپلو همکارانو سره په خپلو هیوادونو کې شریک کړي او لاندني مواد ورته ورکړل شول:

- د GCCE د منشور رسمي کاپي،
 - دا لارښوونه چې څرنگه د GCCE منشور په خپل هیواد یا هیوادنې موسسه کې ومنې،
 - د هاگ د اخلاقي لارښوونې،
 - د کړو وړو د مقرراتو منشور، او
 - [انجینرانو په روزنه کې د همدې ارزښتونو/اخلاقو القاء](#)
- په لومړي سر کې به دا مواد د نړۍ په اوو ژبو باندې وژباړل شي تر څو د GCCE د تلپاته والي او راتلونکي لاسرسیدنه خوندي شي. د نړۍ په نورو ژبو باندې د همدې منشور د ژباړلو هلې ځلې هم روانې دي. په کمپنۍ او د صادراتو د کنټرول په اداره کې د کیمیايي چارو د مسوول کس په توګه تاسې ډېر ارزښتناک رول لری تر څو په ټوله نړۍ کې په کیمیايي تصدیو کې دنده هم د اوس او هم د راتلونکي لپاره له تلپاته اخلاقي کړو وړو څخه ډاډ تر لاسه کړئ. په تیره بیا مور تاسې هڅو تر څو:
- د GCCE مفهوم او روحیه، د هاگ اخلاقي لارښوونې او د کړو وړو مقررات له خپلو همکارانو سره په کمپنۍ او د خپل هیواد له دولتي چارواکو سره شریک کړئ؛
 - له خپلو همکارانو سره یو ځای، د GCCE د ورکشاپ مواد په کار واچوئ تر څو درته په ډاګه شي چې ایا په خپل هیواد یا سازمان کې د ځینو مشخصو مسایلو د هواري لپاره باید دا منشور اصلاح یا تعدیل شي او که نه؛
 - د خپل هیواد له سازمان او په خپل هیواد کې په ملي کچه له خپلو همکارانو سره د کیمیايي اخلاقي مسایلو په اړه پراښو خبرو اترو ته وده ورکړئ او په خپل هیواد کې له پالیسي جوړونکو سره د هغو د حل لپاره یو ځای کار وکړئ؛
 - د دې فرصتونو په لټه کې واوسئ تر څو همدا اصول د خپلې موسسې په پالیسيو او پروسیجرونو کې مدغم کړئ، او
 - په خپل هیواد او نړۍ کې په ټولو کیمیايي تصدیو او کمپنیو کې اخلاقي کړه وړه وهڅوئ.
- په یو ځای کار کولو سره هم پالیسي جوړونکي او هم د کیمیايي چارو مسوول کسان د کیمیايي توکو د تولید، وارداتو او صادراتو پر مهال کولای شي ناوړه کرڼه کشف او مخنیوی یې وکړي او د پوښتنې وړ تمرینونو یا کارونو مخنیونه وکړي. سربیره پر دې، مور کولای شو هر یو دې ته وهڅو تر څو د کیمیايي خونديتوب او امنیت لپاره په نړیواله کچه منل شوي تمرینونه ومنو.
- د ورکشاپ جوړونکي:

Convened and facilitated by:

د نړۍ د کیمیا پوهانو اخلاقي منشور د ملي تګلارو د جوړونکو له خوا کارول کېدونکي لارښوونه

کیمیايي څېړنو زموږ شاوخوا نړۍ باندې زیاته مثبتې اغیزه کړې ده. که څه هم، د دې ډول ګټورو اکتشافاتو اړخونه کېدای شي د منفي مقاصدو لپاره هم وکارول شي، چې په دې سره د دا شان څېړنو د تشریح لپاره کېدای شي د "دوه ګوني کارونه" (Dual Use)

اصطلاح وکارول شي. ساينس پوهان په بېلابېلو رشتو او برخو کې دوه تلپاتې ننگوونې لري: د خپل کار د دوه گوني کاروونې له وړتيا څخه خبريدل او پوهيدل او په خپله د ساينس پوهانو او د هغوی د ملگرو له خوا د همدې دوه گوني کاروونې د څېړنې په اړه مسووليت منل او پرې پوهيدل. د کيميا له پوهانو سره د پورتنۍ دويمې ننگوونې د هوارې په برخه کې د مرستې لپاره، د نړۍ د 18 هېوادونو 30 ساينس پوهانو او د 7 ملي او سيمه ايزو کيميايي ټولنو استازو د 2016 کال د اپريل په مياشت کې په کوالالمپور کې په يوه ورکشاپ کې گډون وکړ تر څو په گډه سره د نړۍ د کيميا پوهانو اخلاقي منشور (GCCE) مخليکنه چمتو کړي. د نړۍ د کيميا پوهانو د اخلاقي منشور (GCCE) د مخليکنه د چمتو کولو لپاره هلې ځلې د **هاک د اخلاقي لارښوونو** او **د کړو وړو د مقرر اتوله مخې تر سره شوي**. د دې ورکشاپ په پای کې، گډونوالو په خپله خوښه دا قانون ومانه او دنده ورته وسپارل شوه تر څو دا قانون له خپلو ملگرو سره شريک کړي او که چيرته مناسبه وه نو دا قانون دې په خپلو سيمه ايزو ژبو باندې هم وژباړي تر څو د هغه د عام تصويب او منلو او پر له پسې تطبيق زمينه رامنځته شي.

لکه څرنگه چې هيئت ستاسې د موسسې، هېواد او نړۍ لپاره د پاليسۍ د جوړولو په برخه کې ستر مسووليت پر غاړه واخيست، نو تاسې هم د اوس مهال او هم د راتلونکې لپاره د تلپاتو اخلاقي کړو وړو د خونديتوب په برخه کې ستر مسووليت پر غاړه لری. په تيره بيا مور تاسې هڅوو تر څو:

- د نړۍ د کيميا پوهانو د اخلاقي منشور GCCE له ژبې او روح سره بلدتيا،
- په خپله سيمه کې د کيميا له پوهانو سره منظمې اړيکې رامنځته کړئ تر څو د هغوی اړتياوې درک او انديښنې يې له منځه يوسي،
- په خپل هېواد کې مو هلې ځلې د لومړيتوب له مخې تر سره کړئ تر څو له نړيوالو نورمونو سره مطابقت ومومي د بېلگې په توگه د کيميايي وسلو کنوانسيون او د صنعت د قوانينو نوبنتونه لکه جدي پاملرنه (Responsible Care)،
- په خپله موسسه يا هېواد کې مو کيميايي خونديتوب او امنيت پياوړی کړی، او
- د خپل هېواد او نړۍ په ټولو کيميايي تصديو کې د اخلاقي کړو وړو کارول وهڅوی.

په يو ځای کار کولو سره کيميا پوهان او د پاليسيو جوړونکي کولای شي اخلاقي څېړنيز تمرينونه وهڅوي او د کيميايي خونديتوب او امنيت لپاره نړيوال پېژندل شوي معيارونه ومنې.

د ورکشاپ جوړونکی:

Convened and facilitated by:

